Írta: Kürtössy Péter
2014. február 16. vasárnap, 10:59 - Módosítás: 2020. április 06. hétfő, 12:41

Február 16. Julianna napja

Julianna ókeresztény vértanú volt, legendáját az Érdy-kódexben olvashatjuk.

Eszerint Juliannát egy pogány fejedelemhez adták feleségül, akivel addig nem volt hajlandó házaséletet élni, míg ura meg nem tér. A férje ezért börtönbe veti és megkínoztatja: hajánál fogva fellógattatja és ónt öntet a fejére, de mivel ezzel nem tudott ártani, egy sötét börtönben vasláncra vereti. Ekkor megjelenik a pokolbeli ördög angyal képében, és azt tanácsolja, hogy okosságból mégis áldozzon az isteneknek. Juliannát égi szózat világosítja föl, hogy ne higgyen neki, ezután színvallásra kényszeríti, megkötözi és vaslánccal megostorozza az ördögöt. S bár az rimánkodik, Julianna a *piacon végigvonyá és annak utána egy nagy mély sárba veté.*

A fejedelem ezek után kerékbe töreti, majd olvasztott ónnal teli fazékba veti arájá, de hasztalan. Végül nyakát véteti. Utolsó útján az ördög fekete gyermek képében jelent meg és a poroszlókat bíztatta, de Julianna rávetette szemét, és az ördög fejvesztve elmenekült. Férje eközben hajóra szállt, a kivégzés pillanatában azonban nagy szélvész támadt és a gálya elmerült. A fejedelem és kísérete a tengerbe veszett, partra vetett tetemük a vadak és madarak martalékává vált.

Juliannát a megláncolt ördöggel szokták ábrázolni, bár sem a liturgikus, sem a magyar népi hagyományban nem nagyon találkozunk vele. Ikonográfiai ábrázolását nem ismerjük, a templom dedikációja is igen, ritka. Ónodon a római katolikus templom névadója Karthágói Szent Júlia.

Ragyog és tündöklik Juliannának napjára:
Ragyogjon életed gyönyörű virága,
Sose hervadjon zöld citrusnak ága,
Inkább virágozzon életeknek fája,
Akkor is, ha eljön életed határa,
Végyen fel az Úr maga jobb karjára,
Helyeztessen ottan égi palotára,
A bárány Úr Jézus víg lakodalmára;
Szívesen kívánom.

Ezt a névnapi köszöntőt Bakoss Lajos jegyezte le a Bihar vármegyei Székelyhídon, és 1876-ban jelentette meg abban az 1872-ben indult Nyelvőr című folyóiratban, mely a nyelv ápolása, védése, tisztítása mellett a nyelvhagyományok, nyelvjárások adatainak összegyűjtését is sürgette.

Julianna a névadója annak a kizárólag Székelyföldön és Moldvában ismert balladánknak, melyet az archaikus (keresztény illetve kereszténység előtti) költői képek és szimbólumok sora, a nyelvi megformálás fejlettsége balladaköltészetünk kiemelkedő alkotásává teszi.

Júlia szép léány

Julia szép léány egykoron kimöne
Búzavirág szödni a búzamezöbe
Búzavirág szödni koszorúba kötni
Koszorúba kötni magát úgy mulatni
Föl is fő'tekinte a magoss egekbe
Egy szép gyalogösvény hát ott jődögél le
Azon ereszködék fodor fejér bárány
A napot s a hódat szarva között hozván
A fényös csillagot a homlokán hozta
Két szál arany perec aj a két szarvába
Aj a két oldalán két szép égő gyértya
Mennyi szőre szála annyi csillag rajta
Szóval mongya neköm fodor fejér bárány
Még ne ijeggy töllem Julia szép leány
Mett most esött héja szüzek sereginek
Ha eljőnél velem én oda vinnélek
A ménnyei karba a szent szűzek közzi
Hogy bételnék veled azok kegyes rendi
A ménnyei kócsot adnám a kezedbe
Első kakasszókor jönnék nézésödre
Másod kakasszókor tégöd megkérnélek
Harmad kakasszókor tégöd elvinnélek

Az annyához fordul Julia szép léány
Szóval mongya neki anyám édös anyám
Én is csak kimönék búzavirág szödni
Búzavirág szödni koszorúba kötni

Koszorúba kötni magamot mulatni
Föl is fötekinték a magoss egekbe
Egy szép gyalogösvény hát ott jődögél le
Azon ereszködék fodor fejér bárány
A napot s a hódat szarva között hozván
A fényös csillagot a homlokán hozta
Két szép arany perec aj a két szarvába
Aj a két ódalán két szép égő gyértya
Mennyi szőre szála annyi csillag rajta
Szóval mongya neköm fodor fejér bárány
Mèg ne ijeggy töllem Julia szép léány
Mett most esött héja szűzek sereginek
Ha elmönnék véle hogy oda vinnének
A ménnyei karba a szent szüzek közzi
Hogy bételnék vélem azok kegyös rendi
A mènnyei kócsot a kezembe aggya
Első kakasszókor jőnek látásomra
Másod kakasszókor ingömet megkérnek
Harmad kakasszókor ingömet elvisznek

Sirass anyám sirass éltömbe hadd hajjam
hadd hajjam éltömbe hogy siratsz hótomba

Lèányom lèányom virágos kertömbe
E'ső raj méhömnek gyönge lépöcskéje
Gyönge lépöcskének sárguló viassza
Sárog viasszának födön futó füstye
Födön futó füstye mènnybe ható langja

A mènnyei harang húzatlan szólalék
A ménnyei ajtó nyitatlan megnyilék
Jaj az én lèányom oda bévezeték

Irodalom:

Bálint Sándor: Ünnepi Kalendárium I. Szent István Társulat, Budapest, 1977. 223-224.

Kriza Ildikó: Júlia, szép leány. IN Magyar Néprajzi Lexikon 2. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979. 698- 700.

Székely népballadák. Kriterion Kiadó, Bukarest 1973.

http://mek.oszk.hu/00200/00240/html/#2